

Kunst in de openbare ruimte van Segbroek

Stadsdeel Segbroek is verdeeld in zes wijken: Regentessekwartier, Valkenboskwartier, Heesterbuurt, Vruchtenbuurt, Bomen- en Bloemenbuurt en Vogelwijk. De Heesterbuurt hoort officieel bij Valkenbos en bewoners van Regentes en Valkenbos vermelden graag dat ze in 'ReVa' wonen.

Segbroek telt 60.000 inwoners en het stadsdeel heeft ongeveer 40 kunstwerken in de openbare ruimte. Die 40 staan niet bepaald gelijkmatig over het stadsdeel verspreid. Zo moeten de 18.000 inwoners van het dichtbevolkte Valkenbos zich behelpen met maar vier kunstwerken.

Naast deze 40 kunstwerken kent Segbroek ook nog het The Hague Street Art (graffiti) project (THSA). In samenwerking met het Stadsdeelkantoor en het Gemeentemuseum gaf het THSA opdracht aan lokaal tot internationaal bekende kunstenaars om ruim 40 energiehuisjes in Segbroek te beschilderen. In totaal meer dan 2000 m² (!) schilderoppervlak. Samen met deze energiehuisjes herbergt Segbroek dus ruim 80 kunstwerken. En dat is nog niet alles, zoals u in de laatste alinea zult lezen. Vanwege die hoeveelheid is dit artikel geen compleet overzicht, maar een eerste kennismaking.

'Historische' beelden

In Segbroek staan drie beelden die verwijzen naar de geschiedenis. Om te beginnen de bijna 10 meter hoge 'Gedenknaald voor Koningin Emma' (1905) op het Regentesseplein. De obelisk van de hand van Arend Odé en Bram Gips is versierd met een allegorisch vrouwenbeeld en een 'en profil' in brons van koningin Emma. Op het Thomsonplein staat het 'Monument voor Majoor Thomson' (1918). De beeldhouwer Charles van Wijk heeft majoor Thomson (1869-1914), die lid was van de Tweede Kamer én van de Haagse gemeenteraad, martiaal afgebeeld. Na de dood van Van Wijk heeft Arend Odé het monument afge maakt. Het derde 'historische' beeld in Segbroek, 'Descartes' (1914), staat op het Newtonplein. Sommigen weten wellicht nog dat de Vrienden van Den Haag ooit tevergeefs actie hebben gevoerd om dit beeld van Émile de Nieuwerkerke te laten verhuizen naar het plantsoen tegenover het Vredespaleis – dit tot woede van de Valkenbosbewoners.

Religieuze kunst

Een simpel maar sterk reliëfmotief siert de kosterswoning van de Houtrustkerk: een hand die de fakkel van het geloof overdraagt. De H. Familiekerk op het Kamperfoelieplein, een ontwerp van architect Jan Stuyt, is qua kunst wat uitbundiger. Omdat de originele schildering in het timpaan behoorlijk verweerd was, kreeg Hugo Brouwer na de tweede wereldoorlog de opdracht een tableau 'De H. Familie' in het timpaan aan te brengen. Het tableau bestaat uit tegels waarop de voorstelling in minerale verf is aangebracht. Maar dé verrassing van deze kerk is ongetwijfeld het

Antoon Molkenboer – hertenmozaïek (detail) – Kamperfoelieplein

'Hertenmozaïek' (1931) van Antoon Molkenboer boven de hoofdingang. Een juweeltje! Mozaïekliefhebbers die in de Antonius Abtkerk aan de Scheveningseweg het apsismozaïek 'Het wonder van Scheveningen' bewonderden, zullen de stijl van Molkenboer vast herkennen.

Kunst op schoolgebouwen

De gevel van de voormalige Engelbewaardersschool van architect L.A.H. de Wolf (Weimarstraat 300) is opgesierd met twee kunstwerken: het werk 'Geometrische Figuren' dat Ursula Pless in 1982 heeft aangebracht in het kader van de Beeldende Kunstregeling, en grote 'Engelbewaarder' (1923) van beeldhouwer Pieter Biesiot. De vormgeving van de engel zal menig Hagenaar bekend voorkomen, want Biesiot (die aanvankelijk studeerde bij Toon Dupuis), maakte ook de beelden op de gevel van Peek & Cloppenburg aan de Grote Marktstraat.

De tweede bijzondere schoolgevel is die van het voormalige Grotius Lyceum, nu Segbroek College, aan de Klaverstraat. Daar zien we bij de hoofd- in-

R4a architecten – IJsvogel – IJsvogelplein

gang het nog steeds prachtig uitzijende mozaïek 'Scènes uit een schoolleven' (1955) van W.J. Rozendaal. Aan de gevel van de O.G. Heldringschool op het IJsvogelplein hangt het jongste kunstwerk, de 'IJsvogelsculptuur' (2014). De ijsvogel van 2,5 bij 2,5 m aan de gevel is een abstractie van het logo van de school. Als inspiratiebron fungeerde het monument voor Willem Drees aan het Buitenhof van Eric Claus. De strakke lijnvoering van de sculptuur past mooi bij het Nieuwe Bouwen uit het Interbellum, waaraan ook het ontwerp van de school schatplichtig is. De ijsvogel wijst met zijn snavel naar de hoofdingang van de school. Beeld en schoolgebouw zijn ontworpen door R4a architecten uit Rijswijk.

De iele beelden

Bij een beeld met de titel 'David' denk je onbewust aan de 5 meter hoge 'David' van Michelangelo. Maar de 'David' (1980) van Lancelot Samson op het gazon aan het Vlierboomplein is maar 1 meter hoog. Dat oogt wel erg klein op zo'n gazon. Dat geldt eveneens voor 'Some other Spring' (1980) van Jaroslawa Dan-

Marian Gobijs – Kind met vogelrinkbak – Papaverhof

kowa op het speelveldje in de Cypresstraat. En 'Kind met vogelrinkbak' (1940) van Marian Gobijs in het plantsoen van de Papaverhof is met zijn 50 cm hoogte zelfs nauwelijks te vinden in het groen. Waar je ook goed naar moet zoeken is de 45 centimeter hoge 'Kat op steunbeer' van Aart van den IJssel (1956) aan de conciërgewoning van de school aan de Goudsbloemlaan. Dit zijn van die beelden waarbij je steeds onwillekeurig denkt: twee meter groter en ik had het nog veel mooier gevonden!

De forse beelden

Tegenover de vele kleine beeldhouwwerken staan er ook nogal wat fors uitgevallen kunstwerken in Segbroek. De 'Rasp' (1968) van Jan Snoeck aan de Segbroeklaan, hoek Goudenregenstraat doet met zijn 5 meter hoogte erg denken aan het werk van Claes Oldenburg en moet bijna wel ironisch bedoeld zijn. Maar ondanks zijn formaat valt de groene rasp in de zomer nauwelijks op tussen de bomen. Menig wijkbewoner heeft 'm zelfs nooit gezien. De twee meer dan levensgrote 'Estafettelopers' (1956) van Rudy Rooijackers op een gevel van het Segbroek College aan de Goudsbloemlaan verkeren als kunstwerk in een prima conditie, maar drukken meer kracht dan snelheid uit. Ook 'Asklepios' (1925) boven de hoofdingang van het

Rudy Rooijackers – Estafettelopers – schoolplein Goudsbloemlaan

HagaZiekenhuis aan de Sportlaan, is fors uitgevallen. Asklepios, bij ons bekend onder de naam Esculaap, wordt in de Griekse mythologie vereerd als de god van de geneeskunst. Hij was, naar verluidt, zó bekwaam dat hij erin slaagde doden weer tot leven te wekken. Hubert van Lith beeldde Asklepios af met een stok in zijn hand waaromheen een slang kronkelt. Twee slangen met opvallend gespleten tong flankeren Asklepios

aan de hoeken van de hoofdingang. Daardoor wordt het beeld 7 meter breed en dat is toch wat veel voor drie losse onderdelen.

Voor het flatgebouw Groenestein aan de Loosduinseweg zitten de 'Man en vrouw op zuilen' (1988) van Berry Holslag op zes meter hoogte al bijna 30 jaar bij elkaar. Ook grote beelden, maar zij harmoniëren perfect met het grote gebouw. Door de slanke zuilen lijken man en vrouw dichter bij elkaar te zitten dan in werkelijkheid.

Berry Holslag – Man en vrouw op zuilen – Loosduinseweg

De gracieuze beelden

Aan de Segbroeklaan staan twee gracieuze beelden. Aan de achterkant van het HagaZiekenhuis staat 'De verplegende en de genezende' (1961). Het beeld van 1,5 bij 2,5 m is van Titus Leeser, die ook het prachtige 'Englandspiel' maakte, het monument voor de Engelandvaarders aan de Hogeweg aan de rand van de Scheveningse Bosjes. Het beeld staat ook wel bekend

Titus Leeser – De verplegende en de genezende – HagaZiekenhuis (gazon Segbroeklaan)

onder de naam 'Herstellende en helpster', of 'De vertrekkende patiënt' (bij het ziekenhuispersoneel staan de dames bekend onder de naam 'De Zusters Dee') waarbij de verplegende de genezen patiënt bijna dertel, vrolijk uitgeleide doet. Zo wil iedereen wel een ziekenhuis verlaten.

Maar het meest gracieuze beeld staat daar pal tegenover, aan de Segbroeklaan, namelijk 'Fontein met drie dansende meisjes' (1960) van Gerard van Remmen. Wat een beweging, wat een sierlijkheid!

Menig Hagenaar zal zich het bevallige beeldje 'Meisje met schommel' (1980) van Jaroslawa Dankowa herinneren dat op het gazon bij de ingang van het vroegere Juliana Kinderziekenhuis stond aan de Dr. Van Welylaan. Welnu, dat meisje met dat merkwaardig scheve linkervoetje schommelt sinds 2000 in de achtertuin van HagaZiekenhuis aan de Segbroeklaan, een beetje verstopt bij de andere speeltoestellen daar.

Gerard van Remmen – Fontein met drie dansende meisjes-
Segbroeklaan (t.o. HagaZiekenhuis)

Op weg naar het strand

Een bijzonder kunstwerk is 'Vogels en Vissen' (1990) bij de rioolwaterzuivering aan de Houtrustweg. Het plastic – 10 m lang en 4500 kg zwaar - van blauwe en witte vogels en vissen naar een ontwerp (1941) van Escher, is aangebracht ter gelegenheid van de officiële heropening van rioolwaterzuiveringsinstallatie Houtrust in november 1990. Alles in nauw overleg met de Erven Escher. Met die strakke kleur blauw en de vormgeving is het reliëf een prachtig werk om te fotograferen. Vlak ernaast, in de struiken en enigszins verkleurd, staat de 'Kleurpijp' (1972) van Jan Snoeck. Het zijn beide grote en opvallende werken, maar op weg naar het strand fiets je er vaak argeloos voorbij.

Jan Snoeck – Kleurpijp – Houtrustweg

Particulier initiatief

Segbroek kent ook nogal wat kunstwerken die zijn voortgekomen uit particulier initiatief. Denk aan 'Lotje' (2012) op het gazon van het Mezenplein, een beeld van Wiepke van Dalsum-Wernink, ontworpen ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van wijkvereniging 'De Vogelwijk', dat het pleintje een bijna dorps sfeer geeft. Of aan de goudkleurige 'Tulpenboom' (2014) van kettingzaagkunstenaar Roel van Wijlick op het gazon aan de Mient, een initiatief van Stichting Wijkberaad Heesterbuurt. Voorjaar 2016 is de boom vernield, maar dankzij het wijkberaad is het werk hersteld. Bijzonder is ook het verhaal van 'Appie' (2012) in de middenberm van de Appelstraat. Toen het beeld 'Clown' van Peter van der Meer, dat eerder op deze plek stond, in de nacht van 27 op 28 november 2011 om het brons bleek gestolen (op de voeten na), schonk huisarts/ beeldhouwer Adrie Bruijs als betrokken wijkbewoner deze 'Appie'.

Roel van Wijlick –
Tulpenboom – Mient (gazon)

Toon Dupuis –
Le Silence – Oud Eik en Duinen

Funeraire kunst

Ruim 40 kunstwerken en 40 'kunst-energiehuisjes'. Maar een beschrijving van de kunst in de openbare ruimte van Segbroek is niet volledig zonder op zijn minst de aanwezigheid te noemen van werkelijk tientallen funeraire kunstwerken op de beide begraafplaatsen. Alleen al 'Le Silence' van Toon Dupuis bij het graf van Toon Dupuis op Oud Eik en Duinen en de **liggende dame** op het graf van A. van Gent-de Jong op Nieuw Eykenduinen maakt een bezoek aan deze begraafplaatsen voor een kunstliefhebber meer dan waard.

Piet Vernimmen, tekst en beeld